

31986L0609

18.12.1986

URADNI LIST EVROPSKIH SKUPNOSTI

L 358/1

DIREKTIVA SVETA
z dne 24. novembra 1986
o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic o varstvu živali, ki se uporabljajo za poskusne
in druge znanstvene namene

(86/609/EGS)

SVET EVROPSKIH SKUPNOSTI JE

SPREJEL NASLEDNJO DIREKTIVO:

ob upoštevanju Pogodbe o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti in zlasti člena 100 Pogodbe,

Člen 1

ob upoštevanju predloga Komisije ⁽¹⁾,

Cilj te direktive je približati zakone in druge predpise držav članic o varstvu živali, ki se uporabljajo za poskusne ali druge znanstvene namene, tako da bi se izognili vplivu na vzpostavitev in delovanje skupnega trga, zlasti z izkrivljanjem konkurence ali s trgovinskimi ovirami.

ob upoštevanju mnenja Evropskega parlamenta ⁽²⁾,

ob upoštevanju mnenja Ekonomsko-socialnega odbora ⁽³⁾,

Člen 2

ker obstajajo med zdaj veljavnimi nacionalnimi zakonodajami za varstvo živali, ki se uporabljajo za nekatere poskusne namene, neskladja, ki lahko vplivajo na delovanje skupnega trga;

V tej direktivi izraz:

ker je treba zato, da bi odstranili ta neskladja, zakonodaje držav članic uskladiti; ker je treba s takšno uskladitvijo zagotoviti, da se število živali, ki jih uporabljajo za poskusne ali druge znanstvene namene, zmanjša na minimum, da je za takšne živali ustrezno poskrbljeno in da se živalim ne povzroča nepotrebnih bolečin, trpljenja, stiske ali trajnih poškodb, ter zagotoviti, da se v primerih, ko je to neizogibno, čim bolj zmanjša;

(a) „žival“, razen če ni drugače opredeljena, pomeni vsakega živega vretenčarja razen človeka, vključno s prosto živečimi in/ali razmnožujočimi se oblikami ličink, kar pa ne zajema zarodkov in embrijev;

(b) „poskusne živali“ pomeni živali, ki se uporabljajo ali naj bi jih uporabljale pri poskusih;

(c) „rejene živali“ pomeni živali, ki so posebej rejene za uporabo pri poskusih v objektih, ki jih odobri ustrezni organ oblasti ali so pri takšnem organu registrirani;

ker se je treba še zlasti izogibati nepotrebnemu podvajanju poskusov,

(d) „poskus“ pomeni kakršno koli uporabo živali v poskusne ali druge znanstvene namene, ki jim lahko povzročijo bolečine, trpljenje, stiske ali trajne poškodbe, vključno s kakršnimi koli ukrepi, ki so namenjeni temu ali bodo verjetno imeli za posledico rojstvo živali v katerem koli od teh stanj, pri čemer pa tu niso vključene najmanj boleče metode ubijanja ali

⁽¹⁾ UL C 351, 31.12.1985, str. 16.

⁽²⁾ UL C 255, 13.10.1986, str. 250.

⁽³⁾ UL C 207, 18.8.1986, str. 3.

označevanja živali, sprejete v moderni praksi (t.j. „humane“ metode); poskus se začne, ko žival prvič pripravijo na uporabo, in konča, ko pri tem poskusu ni več treba opraviti nadaljnjih opazovanj; odprava bolečine, trpljenja, stiske ali trajnih poškodb z uspešno uporabo anestezije ali analgezije ali drugih metod živali ne izključuje izven okvira te opredelitve. Pri tem niso vključeni ne-poskusni, kmetijski ali klinični veterinarski postopki;

- (e) „*organ oblasti*“ pomeni organ oblasti ali organe oblasti, ki jih določi vsaka država članica kot pristojne za nadzorovanje v smislu te direktive;
- (f) „*pristojna oseba*“ pomeni vsako osebo, ki v državi članici velja kot pristojna za opravljanje ustrezne funkcije, ki je opisana v tej direktivi;
- (g) „*enota*“ pomeni vsak objekt, zgradbo, skupino zgradb ali drugih prostorov ter lahko vključuje prostor, ki ni popolnoma zaprt ali pokrit, ter premične objekte;
- (h) „*rejna enota*“ pomeni vsako enoto, kjer poteka reja živali z namenom, da bodo uporabljene pri poskusih;
- (i) „*dobavna enota*“ pomeni vsako enoto razen rejne, od koder se dobavljajo živali z namenom, da jih bodo uporabljali pri poskusih;
- (j) „*enota uporabnica*“ pomeni vsako enoto, kjer se živali uporabljajo pri poskusih;
- (k) „*primerno anesteziran*“ pomeni omrtvičen s tako učinkovitimi anestezijskimi metodami (tako lokalnimi kot splošnimi), kot se uporabljajo v dobri veterinarski praksi;
- (l) „*humana metoda ubijanja*“ pomeni ubitje neke živali z minimalnim fizičnim ali duševnim trpljenjem, odvisno od vrste.

Člen 3

Ta direktiva velja za uporabo živali pri poskusih, opravljenih za enega od naslednjih namenov:

- (a) razvoj, izdelava, kakovost, učinkovitost in preskušanje varnosti zdravil, živil ter drugih snovi in izdelkov:
  - (i) za izogibanje, preprečevanje, diagnosticiranje ali zdravljenje bolezni, slabega zdravja ali drugih abnormalnih stanj ali njihovih učinkov pri ljudeh, živalih ali rastlinah;
  - (ii) za presojo, ugotavljanje, urejanje ali spreminjanje fiziološkega stanja pri ljudeh, živalih ali rastlinah;

- (b) varstvo naravnega okolja v interesu zdravja ali dobrega počutja ljudi ali živali.

Člen 4

Vsaka država članica zagotovi, da se prepovejo poskusi na živalih, ki veljajo za ogrožene po Prilogi I h Konvenciji o mednarodni trgovini z ogroženimi prosto živečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami ter po Prilogi C.I. k Uredbi (EGS) št. 3626/82 ⁽¹⁾, če niso v skladu z gornjo uredbo ter če cilj poskusa ni:

- razvoj, usmerjen v ohranitev zadevne vrste, ali
- bistveni biomedicinski nameni, ko se prizadeta zadevna vrsta posebej izkaže kot edina primerna za te namene.

Člen 5

V zvezi s splošno oskrbo in bivališči živali države članice zagotovijo:

- (a) da imajo vse poskusne živali zagotovljeno bivališče, okolje, vsaj nekaj svobode gibanja, krmno, vodo in oskrbo, primerno za njihovo zdravje in dobro počutje;
- (b) se vse omejitve, ki se nanašajo na zadovoljevanje fizioloških in etoloških potreb poskusnih živali, zmanjšajo na absolutno najnižjo mero;
- (c) da se dnevno nadzirajo pogoji okolja, kjer poskusne živali redijo, skrbijo zanje ali jih uporabljajo;
- (d) da pristojna oseba opazuje dobro počutje in zdravstveno stanje poskusnih živali, da bi preprečili bolečine ali trpljenje, ki se mu je mogoče izogniti, stisko ali trajne poškodbe;
- (e) da se sprejmejo vsi potrebni ukrepi za zagotovitev, da se vse odkrite napake ali trpljenje odpravijo, kakor hitro je mogoče.

Pri izvajanju določb odstavkov (a) in (b) države članice upoštevajo smernice, določene v Prilogi II.

Člen 6

1. Vsaka država članica imenuje organ oblasti ali organe oblasti, pristojne za preverjanje, ali se določbe te direktive pravilno izvajajo.

2. V okviru izvajanja te direktive države članice sprejmejo potrebne ukrepe, da bi se imenovani organ oblasti, naveden v odstavku 1, lahko posvetoval z zadevnimi strokovnjaki.

⁽¹⁾ UL L 384, 31.12.1982, str. 1.

Člen 7

1. Poskuse lahko opravljajo le pristojne pooblaščen osebe ali pa osebe, ki so pristojnim pooblaščenim osebam neposredno odgovorne, ali pa je zadevni poskusni ali nek drug znanstveni projekt odobren v skladu z določbami nacionalne zakonodaje.

2. Poskusa se ne sme opravljati, če je v razumni meri na voljo in izvedljiva druga znanstveno zadovoljiva metoda za doseg iskanega rezultata, ki ne vključuje uporabe živali.

3. Ko je treba izvesti nek poskus, je treba skrbno premisliti o izbiri živalske vrste in jo po potrebi razložiti organu oblasti. Pri izbiranju med poskusi je treba izbrati tiste, pri katerih se uporablja najmanjše število živali, ki zahtevajo živali z najnižjo mero nevrofiziološke občutljivosti, povzročajo najmanj bolečin, trpljenja, stiske ali trajnih poškodb in ki bodo najbolj verjetno dali zadovoljive rezultate.

Poskusov na živalih iz divjine ni dovoljeno opravljati, razen če poskusi na drugih živalih ne bi zadostovali za namen poskusa.

4. Vsi poskusi morajo biti načrtovani tako, da bi se izognili povzročanju stisk in nepotrebnih bolečin ter trpljenja poskusnim živalim. Za njih veljajo določbe člena 8. V vseh primerih je treba sprejeti ukrepe, navedene v členu 9.

Člen 8

1. Vse poskuse je treba opravljati v splošni ali lokalni anesteziji.

2. Prvi odstavek zgoraj ne velja:

- (a) kadar se presodi, da je anestezija za žival bolj škodljiva kot sam poskus;
- (b) kadar je anestezija nezdržljiva s ciljem poskusa. V takih primerih je treba sprejeti ustrezne zakonodajne in/ali upravne ukrepe, da bi zagotovili, da noben poskus ne bo opravljen po nepotrebnem.

Anestezijo je treba uporabiti v primeru resnih poškodb, ki lahko povzročijo hude bolečine.

3. Če anestezija ni mogoča, je treba uporabiti analgezijo ali drugo primerno metodo, da bi v čim večji možni meri zagotovili, da bodo bolečine, trpljenje, stiska ali poškodbe omejene in da v nobenem primeru žival ni izpostavljena hudim bolečinam, stiski in trpljenju.

4. Pod pogojem, da je tako ravnanje združljivo s ciljem poskusa, se anestezirano žival, ki trpi hude bolečine, ko anestezija preneha

delovati, pravočasno zdravi s sredstvi za lajšanje bolečin ali, če to ni mogoče, takoj ubije na human način.

Člen 9

1. Na koncu poskusa se odloči, ali bodo žival obdržali pri življenju ali ubili na human način, vendar pa je ni dovoljeno pustiti pri življenju, če obstaja verjetnost, da bo živala v stalnih bolečinah in stiski, čeprav je sicer v vseh drugih pogledih doseženo normalno zdravstveno stanje.

2. Odločitev, navedeno v odstavku 1, sprejme pristojna oseba, najbolje veterinar.

3. Če naj bi na koncu poskusa:

- (a) žival obdržali pri življenju, mora dobiti oskrbo, ki je primerna za njeno zdravstveno stanje, in biti pod nadzorom veterinarja ali druge pristojne osebe ter v pogojih, ki ustrezajo zahtevam iz člena 5. Vendar pa se lahko dovolijo izjeme od pogojev, določenih v tej točki, kadar po mnenju veterinarja žival ne bi trpela zaradi take izjeme;
- (b) živali ne obdržali pri življenju ali se ne more uporabiti določb člena 5 v zvezi z njenim dobrim počutjem, jo je treba čimprej ubiti na human način.

Člen 10

Države članice zagotovijo, da je vsaka ponovna uporaba živali pri poskusih združljiva z določbami te direktive.

Še zlasti se nobene živali ne sme uporabiti več kot enkrat pri poskusih, ki povzročajo hude bolečine, stisko ali enako trpljenje.

Člen 11

Organ oblasti lahko ne glede na druge določbe te direktive iz upravičenih razlogov dovoli, da se zadevno žival izpusti na prostost, pod pogojem, da je prepričan, da je bilo v največji možni meri poskrbljeno za zaščito dobrega počutja te živali in če njeno zdravstveno stanje to dopušča ter ne predstavlja nobene nevarnosti za javno zdravje in okolje.

Člen 12

1. Države članice določijo postopke, po katerih bo organ oblasti vnaprej obveščen o samih poskusih ali podrobnostih o osebah, ki opravljajo te poskuse.

2. Kadar naj bi neko žival uporabili pri poskusu, pri katerem bo ali bi lahko trpela znatne in verjetno dolgotrajne bolečine, je treba ta poskus posebej prijaviti in utemeljiti organu oblasti ali ga mora organ oblasti posebej dovoliti. Če organ oblasti ni prepričan, da je poskus dovolj pomemben, da bi ustrezal osnovnim potrebam ljudi ali živali, sprejme ustrezne sodne ali upravne ukrepe.

Člen 13

1. Na podlagi prošenj za dovoljenje in prejetih prijav ter na podlagi pripravljenih poročil organ oblasti v vsaki državi članici zbira in kolikor mogoče redno daje javnosti na voljo statistične informacije o uporabi živali pri poskusih glede:

- (a) števila in vrste živali, uporabljenih za poskuse;
- (b) števila živali po izbranih kategorijah, uporabljenih pri poskusih, navedenih v členu 3;
- (c) števila živali po izbranih kategorijah, uporabljenih pri poskusih, zahtevanih z zakonodajo.

2. Države članice sprejmejo vse potrebne ukrepe za zaščito zaupnosti poslovno občutljivih informacij, sporočenih v skladu s to direktivo.

Člen 14

Osebe, ki opravljajo poskuse ali pri tem sodelujejo, ter osebe, ki skrbijo za živali, uporabljene pri poskusih, vključno z dolžnostmi nadzorne narave, morajo imeti ustrezno izobrazbo in usposabljanje.

Še zlasti osebe, ki opravljajo nadzor nad izvajanjem poskusov, morajo prejeti navodila iz znanstvene vede, ki je v zvezi z izvajanimi poskusi, ter morajo biti sposobne ravnati z laboratorijskimi živalmi in skrbeti zanje; prav tako mora biti organ oblasti prepričan, da so dosegle tako raven usposabljanja, ki je zadostna za opravljanje njihovih nalog.

Člen 15

Rejne in dobavne enote odobri organ oblasti ali so pri njem registrirane in morajo ustrezati zahtevam iz členov 5 in 14, razen če jim ni po členu 19(4) ali členu 21 odobrena izjema. Dobavna enota dobiva živali le iz rejnih enot ali od drugih dobavnih enot, razen če je bila žival zakonito uvožena in ni podivjana ali klateška žival. Za dobavno enoto se lahko dovoli splošna ali posebna izjema od te zadnje določbe pod pogoji, ki jih določi organ oblasti.

Člen 16

V odobritvi ali registraciji, predvideni v členu 15, je treba poimenoško navesti pristojno osebo, ki je odgovorna za enoto, ki ji je zaupana naloga upravljanja ali organiziranja primerne oskrbe za živali, rejene ali oskrbovane v enoti, ter da zagotavlja izpolnjevanje zahtev iz členov 5 in 14.

Člen 17

1. Rejne in dobavne enote beležijo število in vrsto prodanih ali dobavljenih živali, datume prodaje ali dobave, ime in naslov prejemnika ter število in vrsto živali, ki so v teh enotah poginile.

2. Vsak organ oblasti predpiše obliko registrov, ki jih mora voditi in dati organu na razpolago oseba, ki je odgovorna za enote, navedene v odstavku 1; te registre je treba hraniti najmanj tri leta od datuma zadnjega vpisa in uradniki organa oblasti jih pregledujejo v rednih časovnih presledkih.

Člen 18

1. Vsak pes, mačka ali primat razen človeka v katerikoli rejni in dobavni enoti ali enoti uporabnici mora še pred odstavitvijo dobiti posebno identifikacijsko oznako na čimbolj neboleč način, razen v primerih, navedenih v odstavku 3.

2. Kadar je v enoto sprejet neoznačen pes, mačka ali primat razen človeka prvič po odstavitvi, ga je treba označiti, kakor hitro je mogoče.

3. Kadar je iz ene enote, navedene v odstavku 1, v drugo prestavljen nek pes, mačka ali primat razen človeka, še preden je odstavljen, in ni izvedljivo, da bi ga vnaprej označili, mora enota, ki ga je sprejela, do tedaj, ko ga je mogoče označiti, vzdrževati popolno dokumentacijo, ki še zlasti navaja njegovo mater.

4. V registre vsake enote se vnese podrobnosti o istovetnosti in izvoru vsakega psa, mačke ali primata razen človeka.

Člen 19

1. Enote uporabnice registrira ali odobri organ oblasti. Enote uporabnice morajo urediti vse potrebno, da imajo objekte in opremo, ki so primerni za vrsto uporabljenih živali ter za izvedbo poskusov, ki se v tej enoti opravljajo; njihova zasnova, zgradba in način delovanja morajo zagotavljati, da se poskusi izvajajo

čimbolj učinkovito, da bi dobili skladne rezultate z minimalnim številom živali in z najmanj bolečin, trpljenja, stiske ali trajnih poškodb.

2. Vsaka enota uporabnica:

- (a) določi osebo ali osebe, ki so upravno odgovorne za oskrbo živali ter delovanje opreme;
- (b) zagotovi zadostno število usposobljenega osebja;
- (c) uredi vse potrebno za zagotavljanje veterinarskih nasvetov in zdravljenja;
- (d) veterinarju ali drugi pristojni osebi naloži dolžnosti svetovalca v zvezi z dobrim počutjem živali.

3. Poskuse se sme opravljati izven enot uporabnic, kadar to dovoli organ oblasti.

4. V enotah uporabnicah se uporabljajo le živali iz rejnih ali dobavnih enot, razen če ni bila pod pogoji, ki jih določi organ oblasti, dana splošna ali posebna izjema. Če je le mogoče, je treba uporabljati rejene živali. Pri poskusih se ne sme uporabljati zapuščene živali udomačenih vrst. Splošna izjema pod pogoji tega odstavka se ne sme nanašati na zapuščene pse ali mačke.

5. Enot uporabnice vodijo registre o vseh uporabljenih živalih in jih predložijo na zahtevo organa oblasti. Še zlasti morajo ti registri prikazovati število in vrsto pridobljenih živali, od koga so bile pridobljene, in datum njihovega prihoda. Te registre je treba hraniti najmanj tri leta in jih predložiti organu oblasti, ki jih zahteva. Predstavniki organa oblasti opravljajo reden inšpekcijski nadzor v enotah uporabnicah.

Člen 20

Kadar enote uporabnice v svojih lastnih prostorih redijo živali za uporabo pri poskusih, je za namene členov 15 in 19 potrebna le ena registracija ali dovoljenje. Vendar pa morajo ustanove izpolnjevati ustrezne določbe te direktive, ki zadevajo rejo in enote uporabnice.

Člen 21

Živali, ki pripadajo vrstam, naštetim v Prilogi I, in so namenjene za uporabo pri poskusih, morajo biti rejene živali, razen če pod pogoji, ki jih določi organ oblasti, ni bila dana splošna ali posebna izjema.

Člen 22

1. Da bi se izognili nepotrebnemu podvajanju poskusov za namene izpolnjevanja nacionalne zakonodaje ali zakonodaje

Skupnosti na področju zdravja in varnosti, države članice v največji možni meri priznajo veljavnost podatkov, ki so jih dali poskusi, opravljeni na ozemlju neke druge države članice, razen če ni potrebno nadaljnje preskušanje, da bi zaščitili javno zdravje in varnost.

2. V ta namen države članice, kadar je to izvedljivo in brez poseganja v zahteve obstoječih direktiv Skupnosti, posredujejo Komisiji informacije o svoji zakonodaji in upravnih postopkih v zvezi s poskusi na živalih, vključno z zahtevami, ki jih je treba izpolniti pred trženjem izdelkov; posredujejo tudi dejanske informacije o poskusih, opravljenih na njihovem ozemlju, ter o dovoljenjih ali drugih upravnih podrobnostih, ki se nanašajo na te poskuse.

3. Komisija ustanovi stalni svetovalni odbor, v katerem so zastopane države članice in ki bo pomagal Komisiji pri organizaciji izmenjave ustreznih informacij ob spoštovanju zahtev po zaupnosti in, ki bo tudi pomagal Komisiji pri drugih vprašanjih, ki se postavljajo pri uporabi te direktive.

Člen 23

1. Komisija in države članice bi morale spodbujati raziskave za napredek in potrjevanje alternativnih tehnik, ki bi lahko zagotovile enako raven informacij, kot jih dajo poskusi na živalih, vendar pa bi zahtevale manjše število živali ali imele za posledico manj boleče postopke, ter sprejmejo druge primerne ukrepe za spodbujanje raziskav na tem področju. Komisija in države članice spremljajo in nadzirajo trende v poskusnih metodah.

2. Pred koncem leta 1987 Komisija poroča o možnosti spreminjanja preskusov in smernic, določenih v obstoječi zakonodaji Skupnosti, ob upoštevanju ciljev, navedenih v odstavku 1.

Člen 24

Ta direktiva ne omejuje pravice držav članic, da uporabljajo ali sprejmejo strožje ukrepe za varstvo živali, uporabljenih pri poskusih, ali za nadzor in omejevanje uporabe živali za poskuse. Še zlasti lahko države članice zahtevajo predhodno dovoljenje za poskuse ali delovne programe, ki jih je treba prijaviti v skladu z določbami člena 12(1).

Člen 25

1. Države članice sprejmejo ukrepe, potrebne za usklajevanje s to direktivo, do 24. novembra 1989. O tem takoj obvestijo Komisijo.

2. Države članice sporočijo Komisiji določbe predpisov nacionalne zakonodaje, sprejetih na področju, ki ga ureja ta direktiva.

Člen 26

V rednih časovnih presledkih, ki niso daljši od treh let, prvič pa pet let po notifikaciji te direktive, države članice obvestijo Komisijo o ukrepih, sprejetih na tem področju, in zagotovijo primeren povzetek informacij, zbranih po določbah člena 13. Komisija pripravi poročilo za Svet in Evropski parlament.

Člen 27

Ta direktiva je naslovljena na države članice.

V Bruslju, 24. novembra 1986

Za Svet

Predsednik

W. WALDEGRAVE

PRILOGA 1

SEZNAM POSKUSNIH ŽIVALI, KI JIH ZAJEMAJO DOLOČBE IZ ČLENA 21

— Miš	— Mus musculus
— Podgana	— Rattus norvegicus
— Morski prašiček	— Cavia porcellus
— Zlati hrček	— Mesocricetus auratus
— Kunec	— Oryctolagus cuniculus
— Primati razen človeka	
— Pes	— Canis familiaris
— Mačka	— Felis catus
— Prepelica	— Coturnix coturnix

PRILOGA II

SMERNICE ZA OSKRBO IN BIVALIŠČA ŽIVALI

(Člen 5 Direktive)

UVOD

1. Svet Evropske gospodarske skupnosti je odločil, da je namen te direktive uskladiti zakonodaje držav članic o varstvu živali, ki se uporabljajo v poskusne in druge znanstvene namene, da bi s tem odpravili neskladja, ki lahko trenutno vplivajo na delovanje skupnega trga. Z uskladitvijo naj se zagotovi, da je za te živali primerno poskrbljeno, da ne trpijo nepotrebnih bolečin, muk ali trajnih poškodb, in da so v primerih, ko je to neizogibno, te minimalne.

Drži, da se nekateri poskusi izvajajo v razmerah na prostem na prosto živečih, samostojnih, divjih živalih, a je število takšnih poskusov relativno nizko. Veliko večino živali, ki se uporabljajo za poskuse, je treba iz praktičnih razlogov fizično nadzorovati v prostorih, ki zajemajo tako ograde na prostem kot kletke za male živali v laboratorijskem prostoru za živali. To je situacija z močno nasprotnimi interesi. Po eni strani gre za žival, katere potrebe po gibanju, družabnih odnosih in drugih življenjskih manifestacijah je treba omejiti, po drugi strani pa za izvajalca poskusov in njegove pomočnike, ki zahtevajo popolni nadzor nad živaljo in njenim okoljem. Pri tem navzkrižju interesov je lahko žival včasih v sekundarni vlogi.

3. Tako Direktiva v členu 5 predvideva, da se: „v zvezi s splošno oskrbo in bivališči živali:
  - (a) vsem poskusnim živalim zagotovi bivališče, okolje, vsaj nekaj svobode gibanja, krmo, vodo in oskrbo, primerno za njihovo zdravje in dobro počutje;
  - (b) vse omejitve, ki se nanašajo na zadovoljevanje fizioloških in etoloških potreb poskusnih živali, zmanjšajo na absolutno najnižjo mero.“
4. V tej prilogi so oblikovane določene smernice, ki temeljijo na sedanjem znanju in praksi pri bivališčih in oskrbi živali. Pojasnjuje in dopolnjuje osnovna načela, sprejeta s členom 5. Tako je njen namen pomoč organom oblasti, ustanovam in posameznikom pri izvajanju ciljev Direktive na tem področju.
5. Oskrba je izraz, ki pri uporabi v zvezi z živalmi, namenjenih ali dejansko uporabljenih za poskuse, zajema vse vidike odnosa med živalmi in človekom. Njegova vsebina je vsota materialnih in nematerialnih virov, ki jih človek uporablja za pridobivanje in vzdrževanje živali v fizičnem ali duševnem stanju, v katerem pri poskusih najmanj trpi in se najbolj obnese. To se začne v trenutku, ko je žival določena za uporabo pri poskusih, in se nadaljuje, dokler je organizacija skladno s členom 9 Direktive po koncu poskusa ne usmrti na human način ali drugače odstrani.
6. Cilj te priloge je podati nasvete o načrtovanju primernih bivališč za živali. Obstaja pa več metod vzreje in gojenja laboratorijskih živali, ki se bistveno razlikujejo po stopnji nadzora mikrobiološkega okolja. Treba je upoštevati, da mora ustrezno osebo včasih po značaju in stanju živali presoditi, ali so priporočeni prostorski standardi morda neustrezni, kot se lahko zgodi v primeru posebej agresivnih živali. Pri uporabi smernic, opisanih v tej prilogi, naj se upoštevajo zahteve pri vsaki takšni situaciji. Poleg tega je nujno pojasniti status teh smernic. Za razliko od določb same direktive niso obvezne; gre za priporočila, ki naj se uporabljajo po presoji, oblikovana kot navodila za postopke in standarde, za katere naj si vestno prizadevajo vse zadevne osebe. Iz tega razloga je bilo treba v celotnem besedilu uporabiti izraz „naj“, tudi kadar se zdi primernejši izraz „treba je“. Na primer, samoumevno je, da je treba poskrbeti za hrano in vodo (glej 3.7.2 in 3.8).
7. Končno iz praktičnih in finančnih razlogov obstoječe opreme v bivališčih za živali ni treba zamenjati, preden se izrabi ali postane kako drugače neuporabna. Do zamenjave z opremo, skladno s temi smernicami, se te, če je to izvedljivo, lahko upošteva tako, da se prilagodi število in velikost živali, nameščenih v obstoječe kletke in ograde.

OPREDELITVE

V tej prilogi poleg opredelitev iz člena 2 Direktive izraz:

- (a) „*nastanitveni prostori za poskusne živali*“ pomeni prostore, kjer so živali običajno nastanjene za vzrejo in prirajo ali med izvajanjem poskusa;
- (b) „*kletka*“ pomeni stalno pritrjen ali premičen zabojnik, omejen s trdnimi stenami in vsaj na eni strani z rešetkami ali žičnato mrežo ali, kadar je primerno, z mrežo, in v katerem se hrani ali prevaža ena ali več živali; odvisno od gostote živali in velikosti zaboja je prosto gibanje živali relativno omejeno;
- (c) „*obora*“ pomeni območje, omejeno na primer s stenami, rešetkami ali žičnato mrežo, v kateri se hrani ena ali več živali; odvisno od velikosti ograde in gostote živali je prosto gibanje živali navadno manj omejeno kot v kletki;
- (d) „*izpust*“ pomeni območje, omejeno na primer z ograjami, stenami, rešetkami ali žičnato mrežo, ki se pogosto nahaja izven trajno nepremičnih stavb, v katerem se živali, ki jih hranijo v kletkah ali ogradah, lahko prosto gibljejo v določenih časovnih obdobjih skladno s svojimi etološkimi in fiziološkimi potrebami, na primer za sprostitve;
- (e) „*staja*“ pomeni majhen ograjen prostor s tremi stenami, navadno jaslami s krmo in stranskimi pregradami pri boksih za živali, kjer sta ena ali dve živali privezani na povodcu.

1. FIZIČNI OBJEKTI

1.1 Funkcije in splošna zasnova

- 1.1.1 Vsak objekt mora biti izdelan tako, da omogoča primerno okolje za vrsto, ki je v njem nastanjena. Zasnovan mora biti tudi tako, da prepreči dostop nepooblaščenim osebam.

Objekti, ki predstavljajo del večjega kompleksa stavb, naj bodo zaščiteni tudi z ustreznimi gradbenimi ukrepi in ureditvami, ki omejujejo število vhodov in preprečujejo nepooblaščen vstop v objekt.

- 1.1.2 Priporočljivo je narediti program vzdrževanja objektov, da bi preprečili kakršne koli napake opreme.

1.2 Nastanitveni prostori za poskusne živali

- 1.2.1 Treba je sprejeti vse nujne ukrepe, da bi zagotovili redno in učinkovito čiščenje prostorov in vzdrževanje zadovoljivega higienskega standarda. Stropi in stene naj bodo odporni proti poškodbam in imajo gladko, neprepustno in pralno površino. Posebno pozornost je treba posvetiti stikom z vrati, kanali, cevmi in kablji. Vrata in okna, če jih objekt ima, naj bodo izdelana in zaščitena tako, da preprečujejo vstop nezaželenim živalim. Po potrebi se na vrata lahko namesti opazovalno okence. Tla naj bodo gladka, odporna in z nespolzko, pralno površino, ki prenese težo nosilcev in druge težke opreme, ne da bi se poškodovala. Odtoki, če jih objekt ima, naj bodo ustrezno pokriti in opremljeni z oviro, ki preprečuje dostop živalim.
- 1.2.2 Prostori, kjer je živalim omogočeno prosto gibanje, naj imajo stene in tla s posebno odpornim površinskim materialom, ki se upira obrabi, ki jo povzročajo živali in postopek čiščenja. Material ne sme biti škodljiv zdravju živali in mora biti tak, da se živali ne morejo poškodovati. Odtoki so v takih prostorih zaželeni. Treba je dodatno zaščititi vso opremo in dodatke, tako da jih živali ne morejo poškodovati ali se ob njih raniti. Kadar so na voljo rekreacijske površine na prostem, se po potrebi uporabljajo ukrepi, ki javnosti in živalim preprečujejo dostop.
- 1.2.3 Prostori, namenjeni živini (govedo, ovce, koze, prašiči, konji, perutnina itd.), naj ustrezajo vsaj standardom, določenim z Evropsko konvencijo za zaščito živali, ki jih redijo v kmetijske namene, in s strani nacionalnih veterinarskih in drugih organov oblasti.
- 1.2.4 Večina nastanitvenih prostorov je navadno zasnovana za nastanitev glodalcev. Takšni prostori se lahko pogosto uporabljajo tudi za nastanitev večjih vrst. Treba je paziti, da se skupaj ne nastani živali, ki se ne ujemajo.
- 1.2.5 Nastanitvene prostore je treba opremiti s pripomočki za izvajanje manjših poskusov in načinov ravnanja, kadar je to primerno.

1.3 Laboratoriji ter sobe za splošne in posebne poskuse

- 1.3.1 V rejnih in dobavnih enotah naj bodo na razpolago ustrezni prostori in sredstva za odpremo živali, pripravljenih za odpošiljanje.
- 1.3.2 V vseh enotah naj bodo na razpolago tudi minimalni laboratorijski prostori in sredstva za izvajanje preprostih diagnostičnih preskusov, obdukcijo mrtve živali in/ali zbiranje vzorcev, ki naj bodo predmet obširnejših laboratorijskih preiskav drugje.
- 1.3.3 Treba je poskrbeti za tak sprejem živali, da prihajajoče živali ne ogrožajo živali, ki so v objektu že prisotne, na primer s karanteno. Sobe za splošne in posebne poskuse naj bodo na razpolago v situacijah, ko izvajanje poskusov ali opazovanj v nastanitvenem prostoru ni zaželeno.
- 1.3.4 Poskrbljeno naj bo za ustrezno ločeno nastanitev za okrevanje bolnih ali poškodovanih živali.
- 1.3.5 Po potrebi naj se poskrbi za eno ali več posebnih operacijskih sob, ustrezno opremljenih za izvajanje kirurških poskusov v aseptičnih pogojih. V upravičenih primerih naj se poskrbi za objekte za postoperativno nego.

1.4 Službeni prostori

- 1.4.1 Prostori za skladiščenje hrane naj bodo hladni, suhi, neprepustni za škodljivce in insekte, prostori za posteljnino pa suhi in neprepustni za škodljivce in insekte. Druge snovi, ki so lahko okužene ali pomenijo tveganje, naj se skladiščijo ločeno.
- 1.4.2 Na razpolago morajo biti prostori za skladiščenje čistih kletk, instrumentov in druge opreme.
- 1.4.3 Čistilnica in pralnica naj bo dovolj velika za namestitev napeljave, potrebne za dekontaminiranje in čiščenje uporabljene opreme. Postopek čiščenja naj se organizira tako, da sta pretok čiste in umazane opreme ločena, s čimer se prepreči kontaminacija na novo očiščene opreme. Tla in stene naj bodo prekrte z ustrezno odpornim površinskim materialom, prezračevalni sistem pa naj bo dovolj močan za odvajanje odvečne toplote in vlage.
- 1.4.4 Treba je poskrbeti za higiensko skladiščenje in odlaganje trupel in živalskih odpadkov. Če sežig na lokaciji ni mogoč ali zaželen, naj se ustrezno poskrbi za varno odlaganje takšnih snovi ob upoštevanju lokalnih predpisov in podzakonskih aktov. Pri visoko strupenih ali radioaktivnih odpadkih naj se upošteva posebne varnostne ukrepe.
- 1.4.5 Načrtovanje in konstrukcija območij za pretok živali in opreme naj ustrežata standardom nastanitvenih prostorov. Hodniki naj bodo dovolj široki, da omogočajo lahek pretok premične opreme.

2. OKOLJE V NASTANITVENIH PROSTORIH IN NJEGOV NADZOR**2.1 Zračenje**

- 2.1.1 Nastanitveni prostori naj imajo ustrezen prezračevalni sistem, ki naj ustreza potrebam živalskih vrst v njih. Namen prezračevalnega sistema je dovajanje svežega zraka in omejevanje stopnje vonjav, škodljivih plinov in povzročiteljev okužb kakršne koli vrste. Z njim skrbimo tudi za odvajanje odvečne toplote in vlage.
- 2.1.2 Zrak v prostoru naj se menja v pogostih razmikih. Stopnja prezračevanja 15-20 menjav zraka na uro običajno zadošča. Vendar pa lahko v nekaterih okoliščinah, kjer je gostota živali nizka, zadošča 8-10 menjav zraka na uro, ali pa mehanično prezračevanje morda sploh ni potrebno. Druge okoliščine lahko zahtevajo veliko višjo stopnjo menjave zraka. Ponovnemu zajemu neobdelanega zraka naj bi se izognili. Vendar pa je treba poudariti, da tudi najučinkovitejši sistem ne more odtehtati slabega čiščenja ali zanemarjanja.
- 2.1.3 Prezračevalni sistem naj bo zgrajen tako, da se izognemo škodljivemu prepihu.
- 2.1.4 Kajenje v sobah z živalmi naj bo prepovedano.

2.2 Temperatura

- 2.2.1 V tabeli 1 je prikazan priporočen obseg vzdrževane temperature. Treba je poudariti tudi, da številke veljajo le za odrasle, normalno razvite živali. Pri novorojenih živalih in mladičih je pogosto potrebna višja

temperatura. Temperatura v prostorih naj se uravnava glede na možne spremembe pri toplotni regulaciji živali, ki lahko nastopijo zaradi posebnih fizioloških pogojev ali kot posledica poskusa.

- 2.2.2 Ob prevladujočih podnebnih razmerah v Evropi je morda potrebno poskrbeti za prezračevalni sistem, ki lahko zrak tako ogreva kot hladi.

- 2.2.3 V enotah uporabnicah je lahko v nastanitvenih prostorih potreben natančen temperaturni nadzor, saj je temperatura okolja fizični dejavnik, ki močno vpliva na metabolizem vseh živali.

2.3 Vlažnost

Ekstremna nihanja relativne vlažnosti (RV) škodljivo vplivajo na zdravje in počutje živali. Zato je priporočljivo, da se RV v nastanitvenih prostorih prilagodi zadevni vrsti in se navadno vzdržuje pri 55 % $\pm$ 10 %. Vrednostim pod 40 % in nad 70 % RV v daljših obdobjih naj bi se izogibali.

2.4 Razsvetljava

V prostorih brez oken je nujno potrebno poskrbeti za nadzorovano razsvetlavo zato, da bi zadovoljili biološke potrebe živali in poskrbeli za zadovoljivo delovno okolje. Nujno je tudi nadzorovati jakost in cikel zatemnitve. Pri živalih – albinah naj se upošteva njihova občutljivost na svetlobo.

2.5 Hrup

Hrup je lahko pomemben moteč dejavnik v bivališčih za živali. Nastanitveni prostori in prostori za poskuse naj bodo izolirani proti glasnim virom hrupa v slišnih in višjih frekvencah, da bi se izognili motnjam v vedenju in fiziologiji živali. Nenadni hrupi lahko vodijo k velikim spremembam organskih funkcij, ker pa se jim pogosto ne da izogniti, je včasih priporočljivo poskrbeti za nastanitvene prostore in prostore za poskuse z neprekinjenim zvokom zmerne jakosti, na primer pridušenim.

2.6 Alarmni sistemi

Objekt, kjer je nastanjeno veliko število živali, je občutljiv. Torej je priporočljivo, da je objekt ustrezno zaščiten z namestitvijo naprav za zaznavanje ognja in vdora nepooblaščenih oseb. Tudi tehnična napaka ali okvara prezračevalnega sistema predstavlja nevarnost, ki lahko povzroči stres ali celo smrt živali zaradi zadušitve ali previsoke temperature, ali pa v manj resnih primerih tako negativno vpliva na poskus, da se ta ponesreči in ga je treba ponoviti. Zato je treba namestiti ustrezne kontrolne naprave, povezane z ogrevalno in prezračevalno opremo, s čimer omogočimo osebju, da nadzoruje njeno delovanje v celoti. Po potrebi se poskrbi za rezervni generator za vzdrževanje sistema za ohranjanje življenja živali in razsvetljave v primeru okvare ali prekinjene oskrbe. Jasna navodila za ravnanje v primeru nevarnosti naj se izobesijo na vidnem mestu. Alarmi za vodne akvarije so priporočljivi v primeru prekinjene oskrbe z vodo. Treba je poskrbeti, da je delovanje alarmnega sistema kar najmanj moteče za živali.

3. OSKRBA ŽIVALI

3.1 Zdravje

- 3.1.1 Odgovorna oseba v enoti naj poskrbi za redne preglede živali in nadzor nastanitve in nege veterinarja ali druge pristojne osebe.

- 3.1.2 Glede na oceno potencialne nevarnosti za živali je treba ustrezno pozornost posvetiti zdravju in higieni osebja.

3.2 Ujetje

Prosto živeče in podivjane živali naj se lovijo zgolj na humane načine in s strani izkušenih oseb, ki dodobra poznajo navade in naravno okolje živali, ki jih lovijo. Če se pri postopku ujetja uporablja anestetik ali kako drugo zdravilo, naj ga predpiše veterinar ali druga pristojna oseba. Žival, ki je teže poškodovana, naj se čimprej odpelje na zdravljenje k veterinarju. Če lahko žival po mnenju veterinarja preživi le ob trpljenju ali bolečini, naj se jo takoj ubije na human način. V odsotnosti veterinarja naj se vsaka žival, ki bi bila lahko teže poškodovana, takoj ubije na human način.

3.3 Pogoji zbiranja in prevoza

Za živali je vsak prevoz nedvomno stresna izkušnja, ki jo je treba kar najbolj olajšati. Živali morajo biti za prevoz dobrega zdravja, in dolžnost pošiljatelja je, da to zagotovi. Živali, ki so bolne ali drugače nezmožne, naj se nikoli ne prevažajo, razen iz terapevtskih ali diagnostičnih razlogov. Za živalske samice v visoki brejosti je treba zagotoviti posebno skrb. Živalske samice, ki lahko med prevozom povržejo ali pa so to storile v zadnjih osemindesetih urah, in njihove mladiče, naj se iz prevoza izključijo. Pošiljatelj in prevoznik naj bosta kar najbolj previdna pri zbiranju, natovarjanju in prevozu, da bi se izognila nepotrebnemu trpljenju zaradi neustreznega prezračevanja, izpostavljenosti ekstremnim temperaturam, pomanjkanja hrane in vode, dolgih zamud itd. Prejemnik naj bo ustrezno obveščen o podrobnostih prevoza in dokumentarnih podatkih, da ob prihodu poskrbi za hitro obravnavo in sprejem. Treba je opozoriti, da se pri mednarodnem prevozu živali uporabljata direktivi 77/489/EGS in 81/839/EGS; priporočljivo je tudi strogo upoštevanje zakonov in drugih predpisov ter predpisov za žive živali Mednarodnega združenja zračnih prevoznikov in Združenja zračnih prevoznikov živali.

3.4 Sprejem in raztovarjanje

Pošiljke živali naj se sprejmejo in raztovorijo brez odloga, kadar se mu lahko izognemo. Po pregledu naj se živali prenesejo v čiste kletke ali ograde in po potrebi oskrbijo s hrano in vodo. Živali, ki so bolne ali drugače nezmožne, naj se drži pod natančnim nadzorom in ločeno od drugih živali. Čimprej naj jih pregleda in, kadar je potrebno, zdravi veterinar ali druga pristojna oseba. Živali, ki nimajo možnosti za ozdravitev, naj se takoj ubije na human način. Končno je treba vse živali evidentirati in označiti skladno z določbami iz členov 17, 18, in 19(5) Direktive. Bokse za prevoz je treba takoj uničiti, kadar primerna dekontaminacija ni mogoča.

3.5 Karantena, izolacija in aklimatizacija

3.5.1 Nameni karantene so:

- (a) zaščititi druge živali v enoti;
- (b) zaščititi ljudi pred okužbami z zoonozo;
- (c) gojiti dobro znanstveno prakso.

Razen če je zdravstveno stanje živali, ki na novo prispejo v enoto, zadovoljivo, je priporočljivo, da gredo za določen čas v karanteno. V nekaterih primerih, na primer pri steklini, je ta čas lahko določen v nacionalnih predpisih države članice. Pri drugih se lahko razlikuje in ga skladno z okoliščinami določi pristojna oseba, običajno veterinar, ki ga imenuje enota (glej tudi Tabelo 2).

Živali se v času, ko so v karanteni, lahko uporabljajo za poskuse, če so se prilagodile novemu okolju in ne predstavljajo utemeljene nevarnosti za druge živali ali človeka.

3.5.2 Priporočljivo je, da se določi prostore za izolacijo živali, ki kažejo znake ali sum slabega zdravja in ki lahko predstavljajo nevarnost za človeka ali druge živali.

3.5.3 Tudi kadar so živali na videz popolnoma zdrave, je priporočljivo, da preživijo obdobje aklimatizacije, preden se uporabijo za poskuse. Zahtevani čas je odvisen od več dejavnikov, na primer stresa, ki so mu bile živali izpostavljene, kar je spet odvisno od mnogih dejavnikov, na primer trajanja prevoza in starosti živali. Ta čas naj določi pristojna oseba.

3.6 Nastanitev v kletke

3.6.1 Mogoče je razlikovati med dvema splošnima načinoma nastanitve živali.

Prvi je sistem, ki ga najdemo pri vzreji, oskrbi in enotah uporabnicah na biomedicinskem področju, in ki je zasnovan za nastanitev živali, kot so glodalci, kunci, zveri, ptice in primati razen človeka, včasih pa tudi prežvekovalci, svinje in konji. Predlagane smernice za kletke, obore, izpuste in staje, primerne za takšne prostore, so prikazane v tabelah 3 do 13. Dopolnilne smernice za minimalne površine kletk so prikazane v slikah 1 do 7. Poleg tega so ustrezne smernice za oceno gostote živali v kletkah predstavljene v slikah 8 do 12.

Drugi je sistem, ki ga pogosto najdemo v enotah, ki izvajajo poskuse le na živini ali podobno velikih živalih. Objekti in naprave v takšnih enotah naj ne bodo skromnejši od tistih, ki jih zahtevajo trenutni veterinarski standardi.

- 3.6.2 Kletke in obore naj ne bodo izdelane iz materiala, ki škodljivo učinkuje na zdravje živali, zasnovane pa naj bodo tako, da se živali ne morejo raniti, in, razen če so za enkratno uporabo, naj bodo izdelane iz odpornega materiala, prilagojenega tehnikam čiščenja in dekontaminacije. Posebno pozornost je treba posvetiti zasnovi tal v kletkah in oborah, ki naj se razlikujejo glede na vrsto in starost živali in bodo zasnovane tako, da omogočajo odstranjevanje iztrebkov.
- 3.6.3 Obore naj bodo zasnovane tako, da se živali v njih dobro počutijo. Omogočajo naj zadovoljevanje določenih etoloških potreb (na primer potrebe po plezanju, skrivanju ali začasemu zavetju), njihova zasnova pa naj omogoča učinkovito čiščenje in preprečuje stik z drugimi živalmi.

3.7 Hranjenje

- 3.7.1 Pri izbiri, pridelavi in pripravi hrane naj se upoštevajo varstveni ukrepi, s katerimi se izognemo kemični, fizikalni in mikrobiološki kontaminaciji. Krma naj bo shranjena v tesnih, zaprtih vrečkah, in po potrebi opremljena s pečatom datuma proizvodnje. Pakiranje, prevoz in skladiščenje naj se izvede tako, da preprečimo kontaminacijo, kvarjenje ali uničenje. Prostori za shranjevanje naj bodo hladni, suhi, neprepustni za škodljivce in insekte. Hitro pokvarljiva krma, kot je sveža hrana, zelenjava, sadje, meso, ribe itd., naj se hitro shrani v hladnih prostorih, hladilnikih ali zamrzovalnikih.

Vsi dozatorji hrane za živali, korita in drugi pripomočki, ki se uporabljajo za hranjenje, naj se redno čistijo in po potrebi sterilizirajo. Če se uporablja vlažna krma ali pa se krma zlahka kontaminira z vodo, urinom itd., je nujno vsakodnevno čiščenje.

- 3.7.2 Postopek razdeljevanja krme se lahko razlikuje glede na vrsto, a naj zadosti fiziološkim potrebam živali. Poskrbi se naj, da bo vsaka žival imela dostop do krme.

3.8 Voda

- 3.8.1 Vsem živalim naj bo vedno na voljo nekontaminirana pitna voda. Med prevozom je sprejemljivo ponuditi vodo kot del vlažne prehrane. Vendar pa je voda nosilec mikroorganizmov, zato naj se oskrbo uredi tako, da je tveganje pri tem kar najmanjše. V splošni uporabi sta dve metodi, steklenice in avtomatski sistemi.
- 3.8.2 Steklenice se pogosto uporabljajo pri majhnih živalih, kot so glodalci ali kunci. Kadar se uporabljajo steklenice, naj bodo izdelane iz prosojne snovi, da bi lahko nadzorovali njihovo vsebino. Imajo naj široke vratove za preprosto in učinkovito čiščenje, če je uporabljena plastična snov, pa ne smejo puščati. Tudi pokrovčke, zamaške in cevi naj se da sterilizirati in zlahka očistiti. Vse steklenice in dodatke naj se razstavi, očisti in sterilizira v pravilnih in rednih obdobjih. Po možnosti naj se steklenice raje zamenja s čistimi, steriliziranimi steklenicami kot pa znova napolni v nastanitvenih prostorih.
- 3.8.3 Sistemi avtomatskega dovajanja vode živalim naj se redno preverjajo, servisirajo in izpirajo, da bi preprečili nezgode in širjenje okužb. Če se uporabljajo kletke s trdnim dnom, naj se poskrbi za minimaliziranje tveganja poplav. Za spremljanje kakovosti vode je potrebno tudi redno bakteriološko testiranje sistema.
- 3.8.4 Voda iz javnega omrežja vsebuje nekatere mikroorganizme, ki jih imamo navadno za neškodljive, razen kadar imamo opravka z mikrobiološko opredeljenimi živalmi. V takih primerih naj se vodo obdela. Voda iz javnega omrežja se navadno klorira za zniževanje rasti mikroorganizmov. Takšno kloriranje ne zadošča vedno za omejevanje rasti določenih potencialnih patogenov, na primer *Pseudomonas*. Kot dodatni ukrep se lahko raven klora v vodi zviša ali pa se vodi za dosego zaželenega učinka doda kislina.
- 3.8.5 Pri ribah, dvoživkah in plazilcih se toleranca na kislost, klor in mnoge druge kemikalije od vrste do vrste zelo razlikuje. Zato naj se poskrbi za prilagoditev oskrbe z vodo za akvarije in bazene glede na potrebe in tolerančne meje posameznih vrst.

3.9 Nastilj

Nastilj naj bo suh, vpojen, brez prahu, nestrupen in brez infektov ali škodljivcev ali katere koli druge oblike kontaminacije. Posebej bi se morali izogibati uporabi žagovine ali materiala za nastilj iz kemijsko obdelanega lesa. Določeni industrijski stranski produkti ali odpadki, na primer razrezani papir, se lahko uporabijo.

3.10 Rekreativna in ravnanje

3.10.1 Priporočljivo je izkoristiti vsako možnost za to, da živalim dopustimo rekreacijo.

3.10.2 Vedenje živali med poskusom je v veliki meri odvisno od njenega zaupanja v človeka, kar pa je treba šele razviti. Divja ali podivjana žival verjetno ne bo nikoli postala idealna poskusna žival. Drugače je pri udomačenih živalih, ki se je skotila in odraščala v stiku s človekom. Ko se zaupanje enkrat vzpostavi, pa ga je seveda treba ohranjati. Tako je priporočljivo, da se vzdržuje pogost stik, tako da se živali privadijo na človekovo prisotnost in dejavnost. Po potrebi je treba določiti čas za govorjenje, ravnanje in nego. Osebe naj bo ob stiku z živalmi sočutno, nežno in odločno.

3.11 Čiščenje

3.11.1 Standard objekta je v veliki meri odvisen od visoke stopnje higiene. Za menjavo nastilja v kletkah in oborah je treba podati jasna navodila.

3.11.2 Določijo naj se ustrezni postopki čiščenja, pranja, dekontaminacije in po potrebi sterilizacije kletk in dodatkov, steklenic in druge opreme. Tudi v nastanitvenih prostorih, prostorih za pranje in skladiščenje je treba vzdrževati zelo visok standard čistoče in reda.

3.11.3 Material, ki predstavlja talno površino v zunanjih oborah, kletkah in izpustih, naj se redno čisti in po potrebi obnavlja, da ti ne postanejo vir okužb in napada zajedavcev.

3.12 Humano ubijanje živali

3.12.1 Vse humane metode ubijanja živali zahtevajo strokovno znanje in izkušnje, ki se lahko pridobijo le z ustreznim izobraževanjem.

3.12.2 Žival v globoki nezavesti se lahko eksanguinira, zdravil, ki paralizirajo mišice pred nastopom nezavesti, zdravil s kurariformnimi učinki in ubitja z električnim tokom, pri katerem tok ne steče skozi možgane, pa se ne sme uporabljati brez predhodne anestezije.

Odstranitev trupla naj ne bi bila dovoljena, preden nastopi posmrtna otplost mišic.

TABELA 1

Smernice za sobno temperaturo

(živali v kletkah, oborah ali notranjih izpustih)

Vrsta ali skupina vrst	Optimalen razpon v °C
Primati novega sveta, razen človeka	20–28
Miš	20–24
Podgana	20–24
Sirijski hrček	20–24
Peščena podgana	20–24
Morski prašiček	20–24
Primati starega sveta, razen človeka	20–24
Prepelica	20–24
Kunec	15–21
Mačka	15–21
Pes	15–21
Beli dihur	15–21
Perutnina	15–21
Golob	15–21
Svinja	10–24
Koza	10–24
Ovca	10–24
Govedo	10–24
Konj	10–24

Opomba: V posebnih primerih, na primer pri nastanitvi zelo mladih živali ali živali brez dlake, se lahko zahteva višja sobna temperatura od navedene.

TABELA 2

Smernice za lokalna obdobja karantene

Uvodna opomba: Pri uvoženih živalih naj se vsa obdobja karantene določajo skladno z nacionalnimi predpisi držav članic. Pri lokalnih obdobjih karantene naj obdobje določi pristojna oseba skladno z okoliščinami, kar je običajno veterinar, ki ga imenuje enota.

Vrsta	Dni
Miš	5–15
Podgana	5–15
Peščena podgana	5–15
Morski prašiček	5–15
Sirijski hrček	5–15
Kunec	20–30
Mačka	20–30
Pes	20–30
Primati razen človeka	40–60

TABELA 3

Smernice za nastanitev malih glodalcev in kuncev v kletkah

(pri gojenju in med poskusi)

Vrsta	Minimalna talna površina kletke cm ²	Minimalna višina kletke cm
Miš	180	12
Podgana	350	14
Sirijski hrček	180	12
Morski prašiček	600	18
Kunec 1 kg	1 400	30
2 kg	2 000	30
3 kg	2 500	35
4 kg	3 000	40
5 kg	3 600	40

Opomba: „Višina kletke“ pomeni horizontalno razdaljo med tlemi kletke in zgornjim horizontalnim delom pokrova ali kletke.

Pri načrtovanju poskusov naj se upošteva potencialna rast živali, da bi s tem zagotovili dovolj prostora skladno s to tabelo v vseh fazah poskusa.

Glej tudi slike 1 do 5 in 8 do 12.

TABELA 4

Smernice za nastanitev malih glodalcev in kuncev pri vzreji

Vrsta	Minimalna talna površina kletke za mater in mladiče cm ²	Minimalna višina kletke cm
Miš	200	12
Podgana	800	14
Sirijski hrček	650	12
Morski prašiček	1 200	18
Morski prašiček v haremih	1 000 na odraslo žival	18

Opomba: Glede opredelitve „višine kletke“ glej opombo k Tabeli 3.

TABELA 5

Smernice za nastanitev kuncev za vzrejo v kletkah

Teža samice kg	Minimalna talna površina kletke na samico in mladiče m ²	Minimalna višina kletke cm	Minimalna talna površina škatle za gnezdo m ¹
1	0,30	30	0,10
2	0,35	30	0,10
3	0,40	35	0,12
4	0,45	40	0,12
5	0,50	40	0,14

Opomba: Glede opredelitve „višine kletke“ glej opombo k Tabeli 3.

Minimalna talna površina kletke na samico in mladiče vključuje površino škatle za gnezdo.

Glej tudi sliko 6.

TABELA 6

Smernice za nastanitev mačk

(med poskusi in vzrejo)

Teža mačke kg	Minimalna talna povr- šina kletke na mačko m ²	Minimalna višina kletke cm	Minimalna talna povr- šina kletke na samico in mladiče m ²	Minimalna talna površina kletke na samico in mla- diče m ²
0,5–1	0,2	50	—	—
1–3	0,3	50	0,58	2
3–4	0,4	50	0,58	2
4–5	0,6	50	0,58	2

Opomba: Nastanitev mačk v kletkah naj bo strogo omejena. Mačke, zaprte na ta način, naj se vsaj enkrat dnevno izpustijo za rekreacijo, kadar to ne ovira poskusa. Mačje obore naj bodo opremljene s škatlami z zemljo, zadostno površino police za počitek in predmeti, primernimi za plezanje in brušenje krempljev.

„Višina kletke“ pomeni vertikalno razdaljo med najvišjo točko tal in najnižjo točko na vrhu kletke.

Pri izračunu minimalne površine tal se lahko upošteva površina police. Minimalna talna površina kletke na samico in mladiče vključuje površino 0,18 m² škatle za mladiče.

Glej tudi sliko 7.

TABELA 7

Smernice za nastanitev psov v kletkah

(med poskusi)

Višina psa do točke ramen cm	Minimalna talna površina kletke na psa m ²	Minimalna višina kletke cm
30	0,75	60
40	1,00	80
70	1,75	140

Opomba: si naj ne bodo nameščeni v kletkah dlje, kot pa je absolutno nujno za poskus. Psi v kletkah naj se vsaj enkrat dnevno izpustijo za rekreacijo, razen če je to nezdružljivo z namenom poskusa. Določi naj se časovna omejitev, do katere je pes lahko zaprt brez dnevne rekreacije. Rekreacijske površine naj bodo dovolj velike, da psu omogočajo prosto gibanje. V pasjih kletkah naj se ne uporabljajo mrežasta tla, razen če tako zahteva poskus.

V luči velikih razlik v višini in omejene soodvisnosti višine in teže različnih pasem psov, naj višina kletke temelji na telesni višini do točke ramen posamezne živali. Splošno pravilo je, da naj bo minimalna višina kletke enaka dvakratni višini do točke ramen.

Glede opredelitve „višine kletke“ glej opombo k Tabeli 6.

TABELA 8

Smernice za nastanitev psov v oborah

(pri gojenju in med poskusi in vzrejo)

Teža psa kg	Minimalna talna površina obore na psa m ²	Minimalna sosednja rekreacijska površina na psa	
		do 3 psov m ²	pri več kot 3 psih m ²
< 6	0,5	0,5 (1,0)	0,5 (1,0)
6 — 10	0,7	1,4 (2,1)	1,2 (1,9)
10 — 20	1,2	1,6 (2,8)	1,4 (2,6)
20 — 30	1,7	1,9 (3,6)	1,6 (3,3)
> 30	2,0	2,0 (4,0)	1,8 (3,8)

Opomba: Številke v oklepaju prikazujejo skupno površino na psa, torej talno površino obore in sosednjo rekreacijsko površino. Psi, ki so stalno na prostem, naj imajo dostop do zaščitene kraja, kjer se lahko zavarujejo pred neugodnimi vremenskimi pogoji. Kadar so psi nameščeni na mrežastih tleh, naj se poskrbi za trden prostor za spanje. Mrežasta tla naj se ne uporabljajo, razen če tako zahteva poskus. Predelne stene med oborami naj bodo takšne, da preprečujejo psom, da bi drug drugega ranili.

Vse obore naj imajo ustrezne odtoke.

TABELA 9

Smernice za nastanitev primatov, razen človeka, v kletkah

(pri gojenju in med poskusi in vzrejo)

Uvodna opomba: Zaradi velikih razlik v velikosti in značilnostih primatov je posebej pomembno uskladiti obliko in notranjo opremo, pa tudi dimenzije kletk z njihovimi značilnimi potrebami. Skupna prostornina kletke je pri primatih prav tako pomembna kot talna površina. Splošno načelo je, da naj bo višina kletke, vsaj pri človeku podobnih opicah in drugih opicah, njena največja razsežnost. Višina naj zadošča vsaj za to, da lahko živali stojijo vzravnano. Minimalna višina kletke za opice naj bo tolikšna, da jim omogoča polno nihanje s stropa, ne da bi se s stopali dotaknile tal kletke. Po potrebi naj se namestijo prečke, s katerimi primatom omogočimo uporabo gornjega dela kletke.

V kletko lahko damo po dva združljiva primata. Kadar jih ne moremo nastaniti po parih, naj se kletke postavijo tako, da lahko drug drugega vidijo, a se to lahko po potrebi tudi prepreči.

Skladno s temi opaznanji spodnja tabela predstavlja splošne smernice za nastanitev najpogostejše uporabljenih vrst (naddružini *Cebioidea* in *Cercopithecoidea*) v kletke.

Teža primata kg	Minimalna površina tal v kletki za eno ali dve živali m ²	Minimalna višina kletke cm
< 1	0,25	60
1–3	0,35	75
3–5	0,50	80
5–7	0,70	85
7–9	0,90	90
9–15	1,10	125
15–25	1,50	125

Opomba: Glede opredelitve „višine kletke“ glej opombo k tabeli 6.

TABELA 10

Smernice za nastanitev prašičev v kletke

(pri gojenju in med poskusi)

Teža prašiča kg	Minimalna talna površina kletke na prašiča m ²	Minimalna višina kletke cm
5–15	0,35	50
15–25	0,55	60
25–40	0,80	80

Opomba: Tabela se uporablja tudi pri pujskih. Prašičev naj ne bi nastanili v kletke, razen kadar je to absolutno nujno za poskus, in še takrat za kar najkrajši čas.

Glede opredelitve „višine kletke“ glej opombo k Tabeli 6.

TABELA 11

Smernice za nastanitev živine v obore

(pri gojenju in med poskusi v enotah uporabnicah)

Vrsta in teža		Minimalna talna površina obore	Minimalna dolžina obore	Minimalna višina predelne stene v obori	Minimalna talna površina obore za skupine	Minimalna dolžina jasli s krmo na glavo
kg		m ²	m	m	m ² /žival	m
Prašiči	10– 30	2	1,6	0,8	0,2	0,20
	30– 50	2	1,8	1,0	0,3	0,25
	50 — 100	3	2,1	1,2	0,8	0,30
	100 — 150	5	2,5	1,4	1,2	0,35
	> 150	5	2,5	1,4	2,5	0,40
Ovce	< 70	1,4	1,8	1,2	0,7	0,35
Koze	< 70	1,6	1,8	2,0	0,8	0,35
Govedo	< 60	2,0	1,1	1,0	0,8	0,30
	60 — 100	2,2	1,8	1,0	1,0	0,30
	100 — 150	2,4	1,8	1,0	1,2	0,35
	150 — 200	2,5	2,0	1,2	1,4	0,40
	200 — 400	2,6	2,2	1,4	1,6	0,55
	> 400	2,8	2,2	1,4	1,8	0,65
Odrasli konji		13,5	4,5	1,8	—	—

TABELA 12

Smernice za nastanitev živine v staje

(pri gojenju in med poskusi v enotah uporabnicah)

Vrsta in teža		Minimalna površina staje	Minimalna dolžina staje	Minimalna višina predelne stene v staji
kg		m²	m	m
Prašiči	100 — 150	1,2	2,0	0,9
	> 150	2,5	2,5	1,4
Ovce	< 70	0,7	1,0	0,9
Koze	< 70	0,8	1,0	0,9
Govedo	60 — 100	0,6	1,0	0,9
	100 — 150	0,9	1,4	0,9
	150 — 200	1,2	1,6	1,4
	200 — 350	1,8	1,8	1,4
	350 — 500	2,1	1,9	1,4
	> 500	2,6	2,2	1,4
Odrasli konji		4,0	2,5	1,6

Opomba: Staje naj bodo dovolj široke, da živali omogočajo udobno ležanje.

TABELA 13

Smernice za nastanitev ptic v kletke

(pri gojenju in med poskusi v enotah uporabnicah)

Vrsta in teža		Minimalna površina na ptico	Minimalna površina na 2 ptici	Minimalna površina za 3 ptice in več	Minimalna višina kletke	Minimalna dolžina korit za hranjenje na ptico
g		cm ²	cm ² /1 ptica	cm ² /1 ptica	cm	cm
Kokoši	100 — 300	250	200	150	25	3
	300 — 600	500	400	300	35	7
	600 — 1200	1 000	600	450	45	10
	1200 — 1800	1 200	700	550	45	12
	1800 — 2400	1 400	850	650	45	12
(odrasli samci)	> 2400	1 800	1 200	1 000	60	15
Prepelice	120 — 140	350	250	200	15	4

Opomba: „Površina“ pomeni produkt dolžine in širine kletke, merjeno od znotraj in horizontalno. Ne produkta dolžine in širine tal.

Glede opredelitve „višine kletke“ glej opombo k Tabeli 6.

Velikost očesa mreže v mrežastih tleh naj ne bo večja od 10x10 mm pri mladih piščancih in 25x25 mm pri kokoših in odraslih. Debelina žice naj bo vsaj 2 mm. Naklon naj ne presega 14 % (8°). Vodna korita naj bodo enako dolga kot korita za hrano. Če so na razpolago cucli ali čaše, naj ima vsaka ptica dostop do dveh. Kletke naj bodo opremljene s prečkami in pticam, ki so v kletki same, dopuščajo, da vidijo druga drugo.

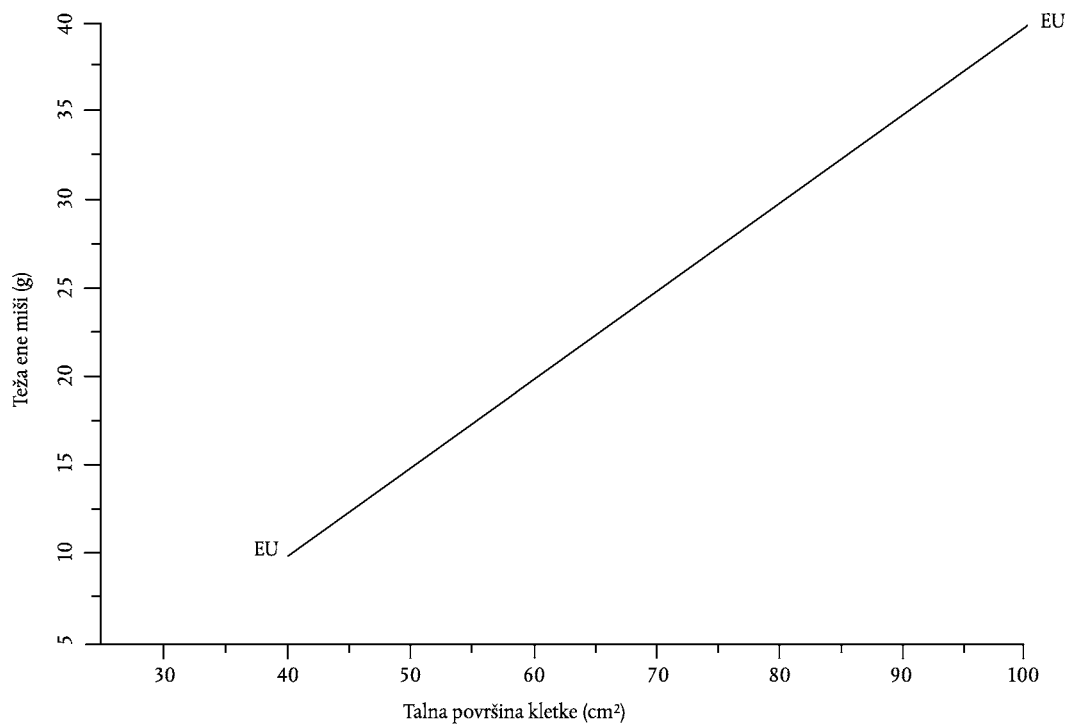
SLIKA 1

Miši

(pri gojenju in med poskusi)

Minimalna talna površina kletke

Ob upoštevanju teže miši, polna črta, EU–EU, prikazuje minimalno površino, ki ji jo je treba dodeliti.

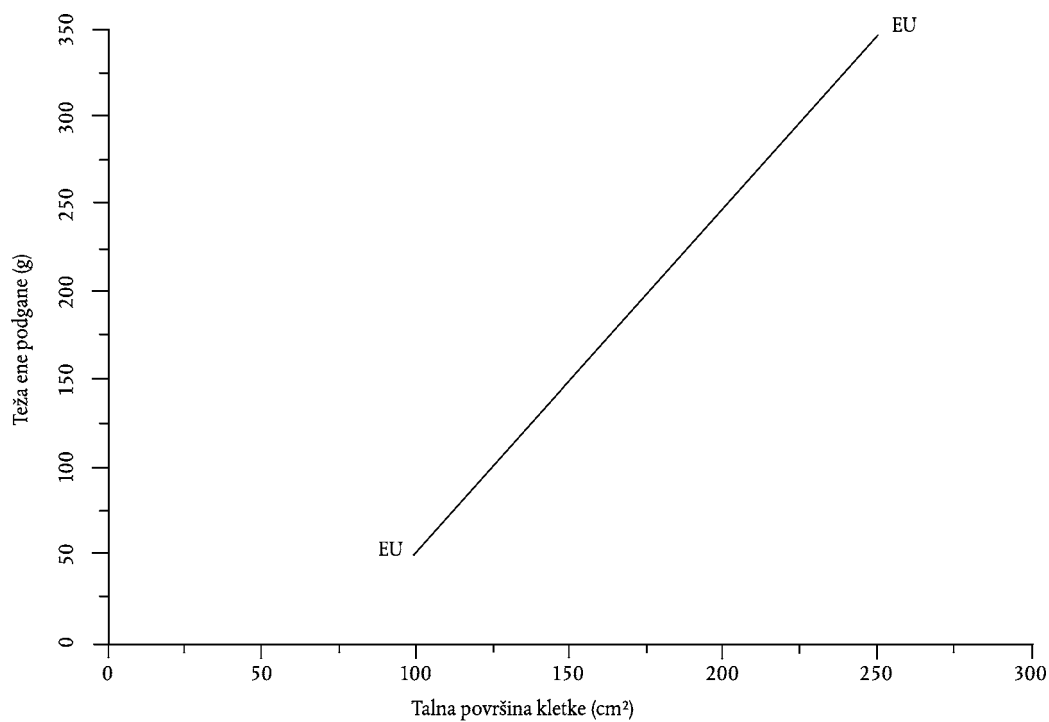
SLIKA 2

Podgane

(pri gojenju in med poskusi)

Minimalna talna površina kletke

Ob upoštevanju teže podgane, polna črta, EU–EU, prikazuje minimalno površino, ki ji jo je treba dodeliti.

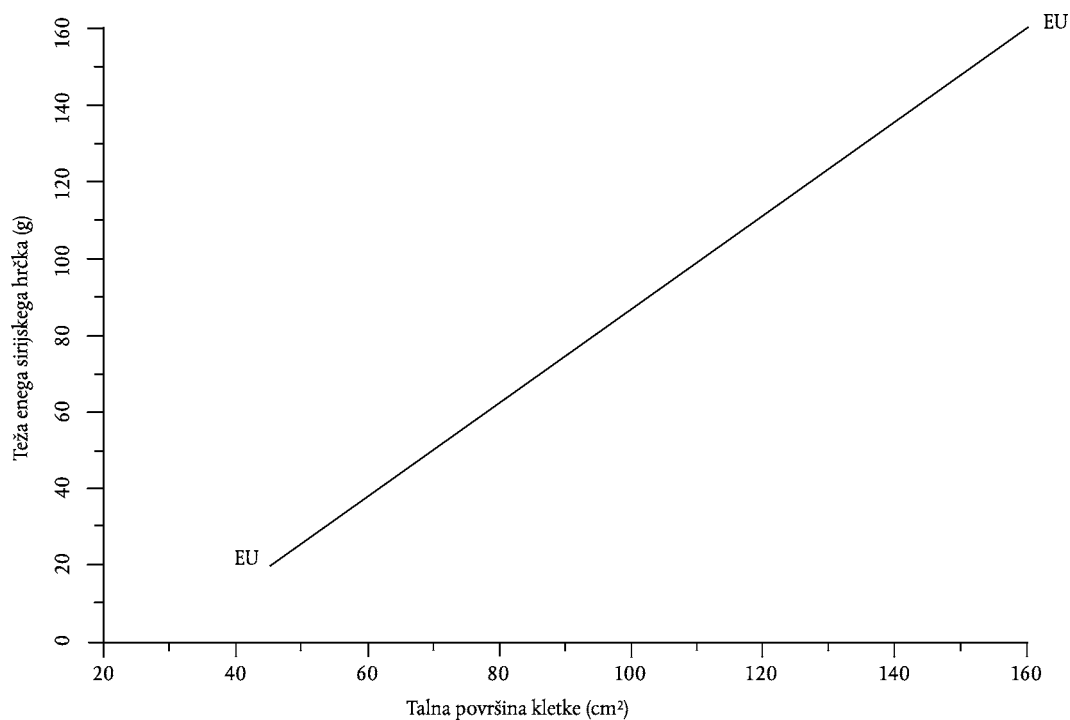
SLIKA 3

Sirijski hrčki

(pri gojenju in med poskusi)

Minimalna talna površina kletke

Ob upoštevanju teže sirijskega hrčka, polna črta, EU–EU, prikazuje minimalno površino, ki mu jo je treba dodeliti.

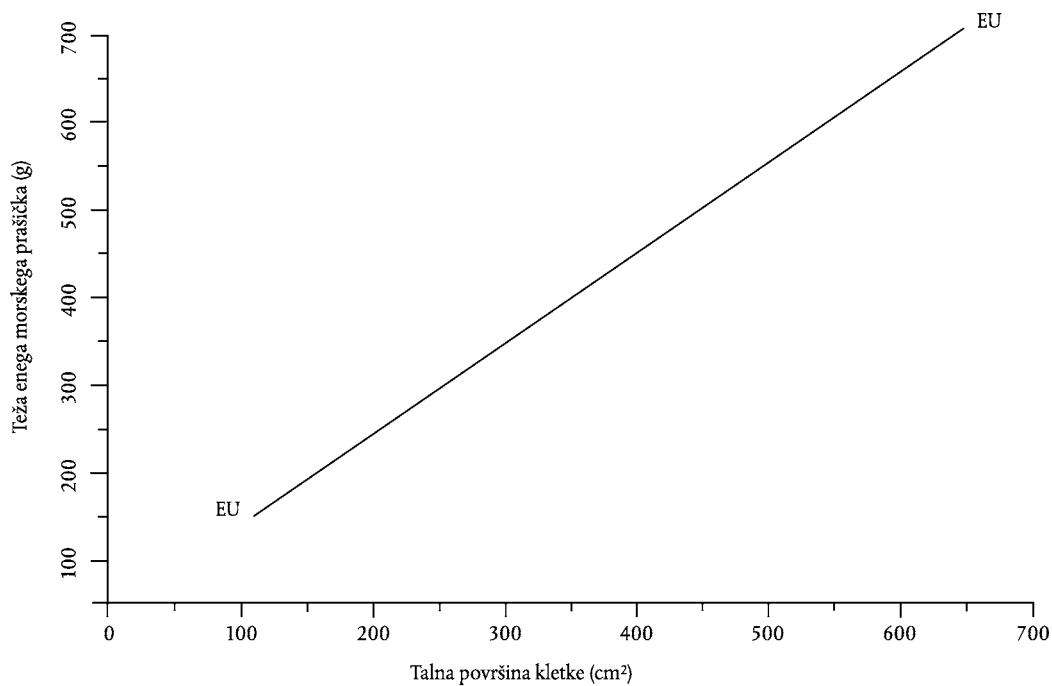
SLIKA 4

Morski prašički

(pri gojenju in med poskusi)

Minimalna talna površina kletke

Ob upoštevanju teže morskega prašička, polna črta, EU–EU, prikazuje minimalno površino, ki mu jo je treba dodeliti.

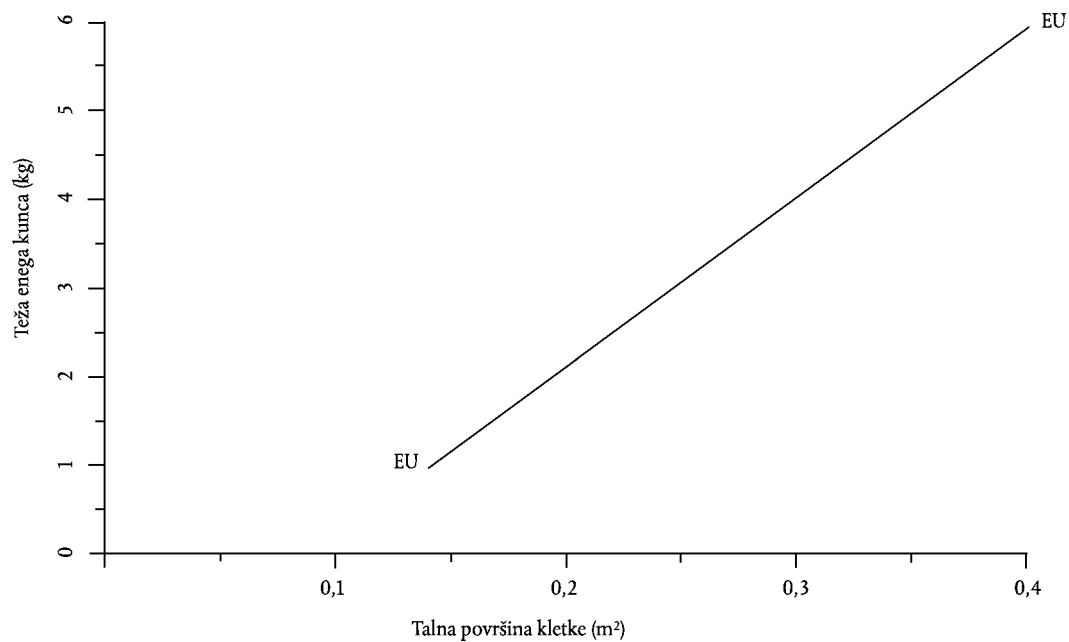
SLIKA 5

Kunci

(pri gojenju in med poskusi)

Minimalna talna površina kletke

Ob upoštevanju teže kunca, polna črta, EU–EU, prikazuje minimalno površino, ki mu jo je treba dodeliti.

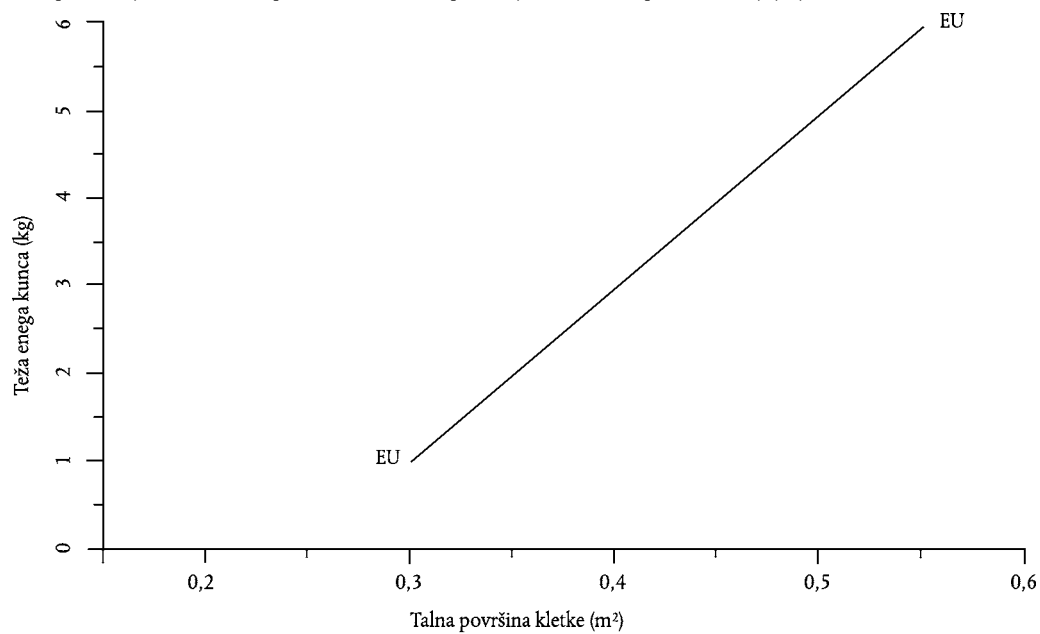
SLIKA 6

Kunci

(pri vzreji)

Minimalna talna površina kletke pri samici z mladiči, ki še sesajo

Ob upoštevanju teže samice, polna črta, EU–EU, prikazuje minimalno površino, ki ji jo je treba dodeliti.

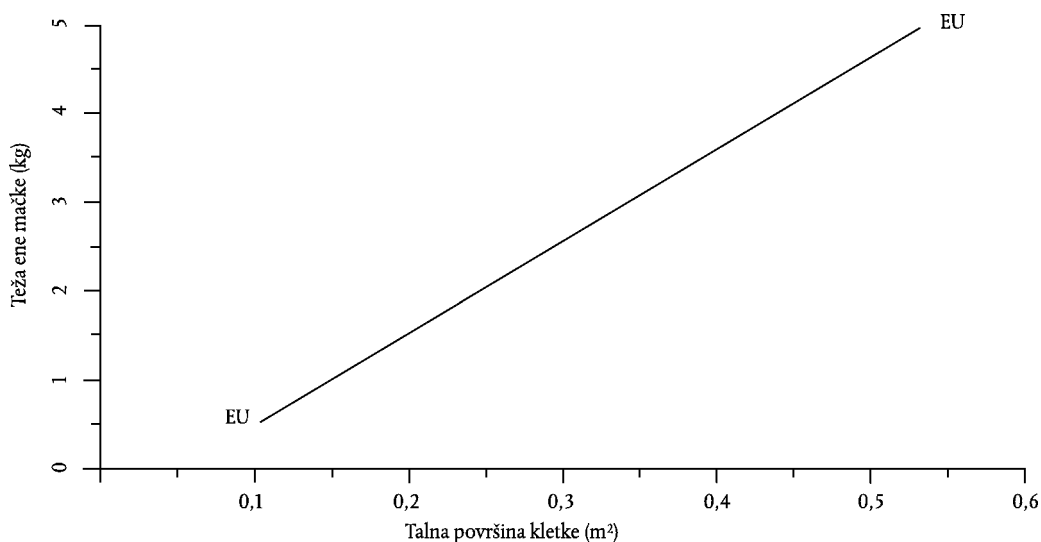
SLIKA 7

Mačke

(pri gojenju in med poskusi)

Minimalna talna površina kletke

Ob upoštevanju teže mačke, polna črta, EU–EU, prikazuje minimalno površino, ki ji jo je treba dodeliti.

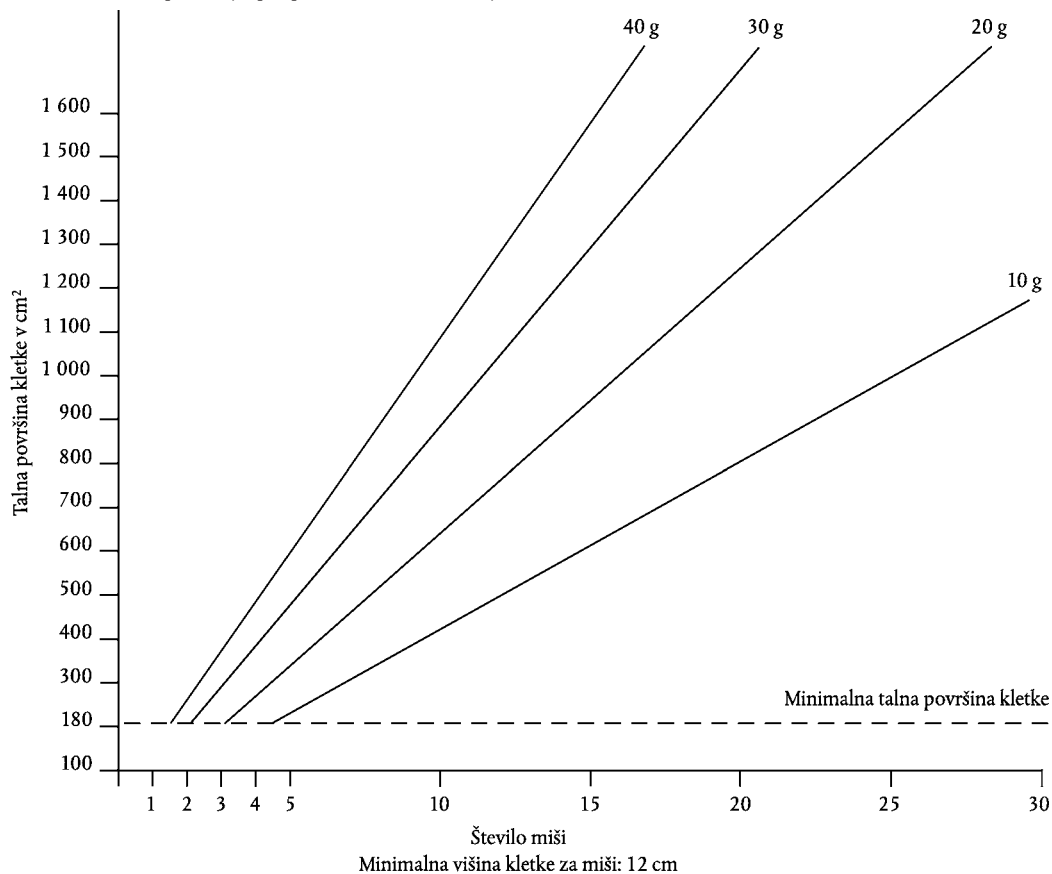

SLIKA 8

Navodila za izračun razmerja med številom miši na kletko in talno površino kletke

(pri gojenju in med poskusi)

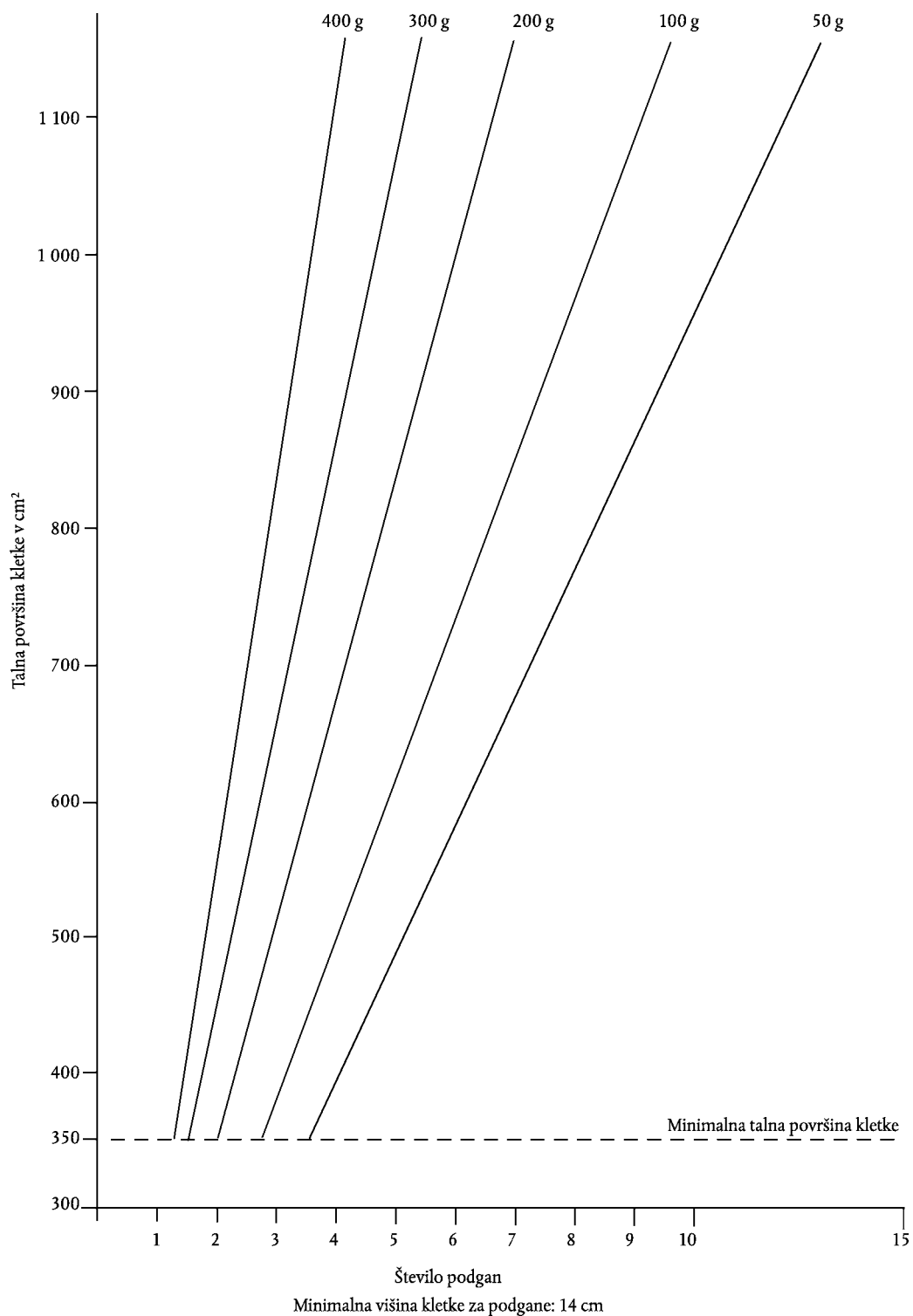
Črte pomenijo povprečno težo in ustrezajo črti EU–EU v sliki 1.

SLIKA 9

Navodila za izračun razmerja med številom podgan na kletko in talno površino kletke
(pri gojenju in med poskusi)

Črte pomenijo povprečno težo in ustrezajo črti EU–EU v sliki 2.

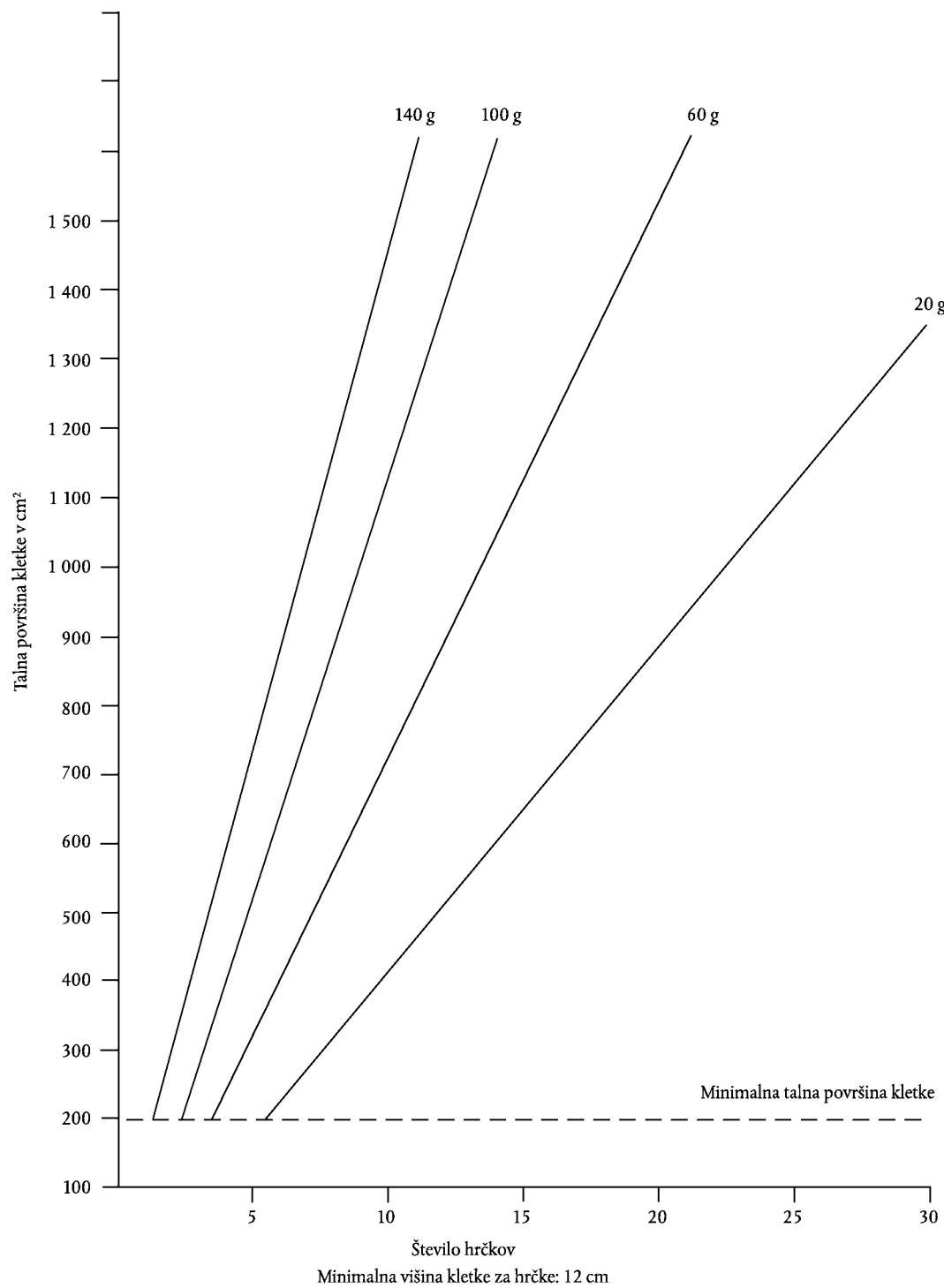

SLIKA 10

Navodila za izračun razmerja med številom hrčkov na kletko in talno površino kletke

(pri gojenju in med poskusi)

Črte pomenijo povprečno težo in ustrezajo črti EU-EU v sliki 3.

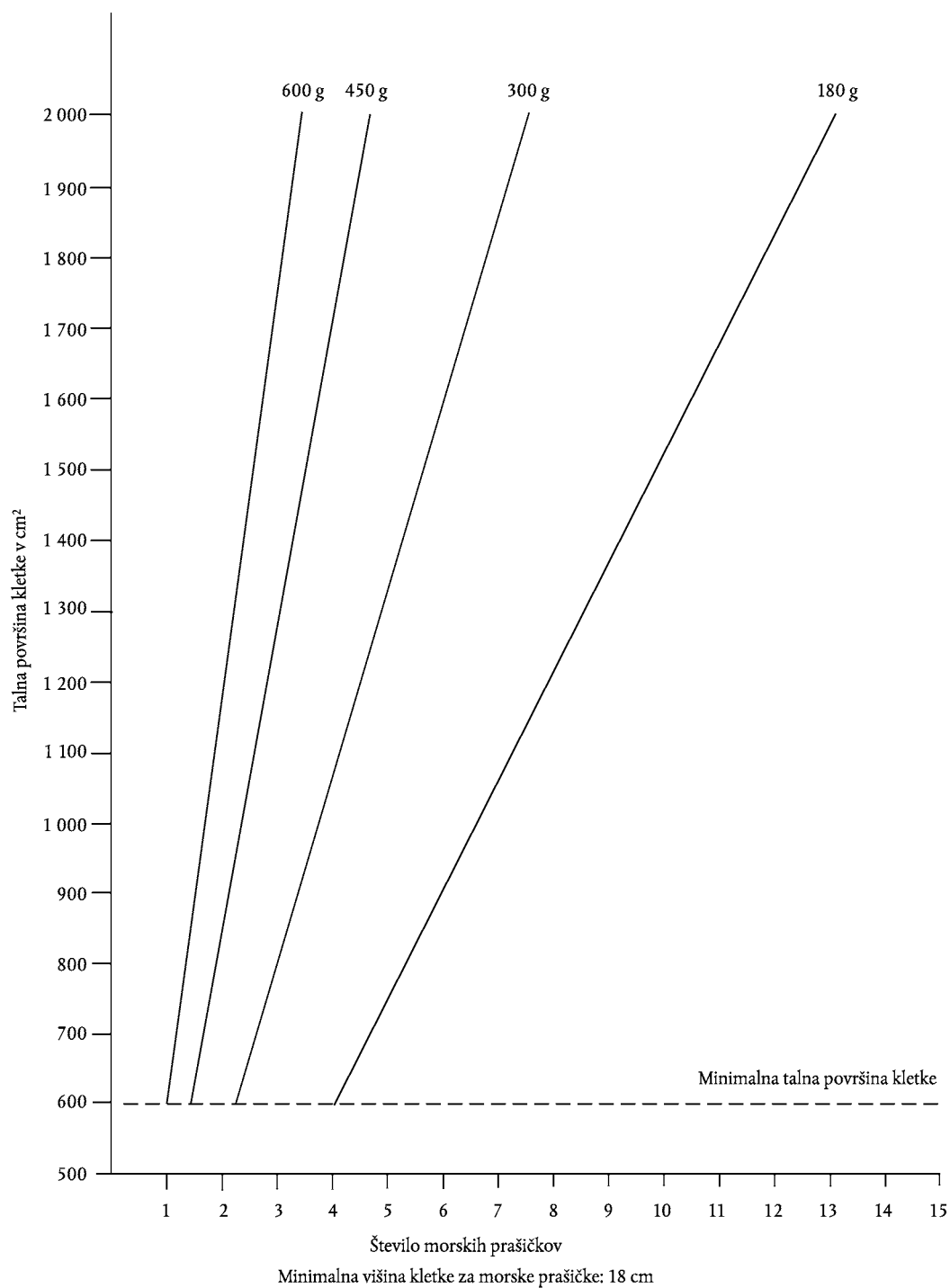

SLIKA 11

Navodila za izračun razmerja med številom morskih prašičkov na kletko in talno površino kletke

(pri gojenju in med poskusi)

Črte pomenijo povprečno težo in ustrezajo črti EU-EU v sliki 4.

SLIKA 12

Navodila za izračun razmerja med številom kuncev na kletko in talno površino kletke

(pri gojenju in med poskusi)

Črte pomenijo povprečno težo in ustrezajo črti EU-EU v sliki 5.

